

El- og Gasmarkeder

Opdateret: december 2014

El- og gasforsyning er dele af EU's indre marked, men da el og gas er ganske anderledes råvarer end andre varer, der sælges i butikker, har de deres egne bestemmelser, der beskriver hvordan el- og gasselskaber skal agere. Grundlaget er, at forbrugerne skal have mulighed for selv at vælge deres udbyder, men forblive tilsluttet til netværket gennem de samme el- og gaslinjer. Derfor skal forskellige udbydere have samme adgang til at sende gas og el til forbrugerne. Med EU-reglerne er det blevet meget nemmere end før, at købe el og gas fra forskellige udbydere. Fuldt integrerede el- og gasmarkeder for hele EU var stadig ikke på plads ved udgangen af 2014. EU's regler for el- og gasmarkederne er både gode og dårlige for vedvarende energi. Nemmere adgang til el- og gasnettene er en fordel, mens øgede omkostninger i forbindelse med netværket er et problem.

Indholdsfortegnelse:

- **EU's Energilovgivning**
- **Problemstillinger for de Indre Energimarkeder**
- **INFORSE-Europe's holdninger**
- **Lidt historie**

EU's Energilovgivning

EU's el- og gasmarkeder reguleres af to EU-direktiver, som fortæller medlemslandene hvordan de skal lave national lovgivning for deres el- og gasmarkeder. Yderligere findes to forordninger, om adgang til og udveksling af el på tværs af landegrænser, samt om gastransmissionsnettene. Sammen kaldes de for den "Tredje Energimarkedspakke". Selvom direktiverne er fra 2009, var de endnu ikke fuldt implementeret i slutningen af 2014.

Direktivernes hovedelementer er:

- Alle forbrugere skal gennem eksisterende netværk og direkte linjer, have et valg om at købe el og gas ved forskellige udbydere, som de selv vælger.
- Energiselskaber skal opdele produktions- og leveringsaktiviteter fra netværksaktiviteter (transmission & distribution). Det skal enten ske ved fuld adskillelse eller med transmissionsaktiviteter udført af en uafhængig operatør af transmissionssystemet.
- Transmissionsystemernes operatører skal være ansvarlige for el- og gassystemernes langsigtede evne til at møde rimelige krav om transmission under hensyntagen til miljøet.
- Alle lande skal have uafhængige tilsyn for el og gas (I Danmark: Energitilsynet). De skal sikre konkurrencemæssige, og miljømæssige bæredygtige interne markeder for el og gas. De skal også fremme adgang til netværk for nye produktionskapaciteter og fjerne barrierer fra vedvarende energikilder.
- Større harmonisering af tekniske standarder, adgang til netværk og andet. Dette udvikles gradvist.
- Øget samarbejde mellem transmissionsoperatører gennem oprettelsen af organisationer (kaldet "netværk" i direktivets tekst) for el- og gastransmissionsoperatører.
- Et europæisk Agentur for samarbejde mellem energitilsyn ([ACER](#)) blev etableret, med kompetencer til at føre tilsyn med mange dele af lovgivningen.

- EU-landene kan pålægge el- (og gas)selskaberne offentlige serviceforpligtigelser (PSO), relateret til forsyningsikkerhed, kvalitet og forsyningspris og miljøbeskyttelse, omfattende energieffektivitet, energi fra vedvarende energikilder og klimabeskyttelse. På denne måde kan lande lægge en afgift på elektricitet, som støtter aktiviteter for fremme af energieffektivitet og vedvarende energi. Det bruges i Danmark til at betale til biogas, vindmøller, energiforskning o.a.
- Forbrugerbeskyttelse af sårbare forbrugere. Hvert land skal sikre, at der er tilstrækkelig beskyttelse af sårbare forbrugere, heriblandt at forbrugere ikke må frakobles el i "kritiske tider" (f.eks. om vinteren). Landene skal også sikre sociale sikringsydelse, for at sikre den nødvendige el- og gaslevering til sårbare kunder, samt sikre støtte til energieffektive forbedringer for forbrugere, der har problemer med at betale energiregningerne.
- Lande skal sikre indførelsen af intelligente elektricitets- og gasmålere til forbrugerne, men kravet afhænger af en vurdering af, hvor intelligent måling er økonomisk fornuftig og omkostningseffektiv, samt hvilken tidsramme der er rimelig for deres indførelse.
- Lande skal sikre at netværksafgifter bliver ikke-diskriminerende og ikke bestemmes af historiske kontrakter.

Links til direktivernes tekst:

- [Direktiv 2009/72/EC omhandlende de fælles regler for det interne elektricitetsmarked](#)
- [Direktiv 2009/73/EC omhandlende de fælles regler for det interne naturgasmarked](#)
- [Forordning \(EC\), Nr. 714/2009 om betingelserne for adgang til netværket for grænsekrydsende udvekslinger af elektricitet](#)
- [Forordning \(EC\), Nr. 715/2009 om betingelserne for adgang til naturgasfremsendelsesnetværk](#)

Problemstillinger for de Indre Energimarkeder

Et problem er, at Frankrig og enkelte andre lande har opretholdt en effektiv monopolstruktur i elsektoren med ét stort elselskab og problemer for andre selskaber i at komme ind på markedet.

Spørgsmålet om fysisk Europæisk integration er en prioritet, og for nyligt har medlemslandene prøvet at enes om at støtte EU's ønske om grænseoverskridende elektricitets- og gasnetværk, selvom det er miljømæssigt tvivlsomt. Læs om Tranuropæiske netværk (se anden beskrivelse).

Et stort marked med én markedspris er løbende overvejet, og i 2014 startede netoperatører og energivekslere fra 15 lande et pilotprojekt omhandlende et fælles handelssystem for el. Projektet inkluderede de nordiske og baltiske lande, UK, Benelux, Tyskland, Polen og Østrig. Markedet som de enedes om, er et dag-til-dag-marked for (spotmarked).

Det indre energimarked giver ikke store incitamenter til at erstatte gamle kraftværker med nye, på grund af lave energipriser. For at undgå strømsvigt, diskuteres det hvordan man kan garantere at der er en tilstrækkelig elkapacitet i tilfælde af spidsbelastninger, en fejl på et kraftværk eller en transmissionslinje. Kommissionen udstedte i 2013 en [vejledning om offentlig indgriben](#) for at sikre tilstrækkelig elkapacitet.

Støtten til vedvarende energi er et vigtigt emne og diskuteres ofte. EU er for udvikling af vedvarende energi, men imod indgriben som forvrider markederne. Kommissionen har udviklet en [vejlednings](#) og retningslinjer for statsstøtte.

INFORSE-Europe's holdninger

Ifølge direktivet er det vigtigt at vedvarende energi prioriteres i el- og gasnet. Det er både vigtigt når energi sælges fra lokale producenter til netværket og når netværket benyttes til at transportere energi fra et vedvarende energianlæg til dens ejere, som måske bor langt fra anlægget.

Det er vigtigt at der er en demokratisk kontrol med reguleringen af energimarkederne. Dette skal sikres af de nationale tilsyn og transmissionsoperatørerne. Dette kan f.eks. gøres om i USA med Citizen's Utilities Boards, som består af borgere der er valgt til at vejlede tilsyn, med stor succes i mange stater i USA, hvor det er blevet praktiseret i mere end to årtier.

Det er vigtigt at støtte af vedvarende energi er begrænset til bæredygtige former. Derfor bør støtte ikke gives til brug af usorteret affald til energi, eller til vandkraft over 10 MW. Separation af elproduktion, transmission og distribution vil generelt være en fordel for uafhængige producenter, og derved for udviklingen af vedvarende energi. Blandt de forskellige modeller for separationen, er løsningen, med en opdeling i selvstændige selskaber den bedste model.

Det er vigtigt, at valget af kilder til elproduktion og til gasforsyning fortsat er en kompetence for de individuelle lande. De vælger energikilder gennem deres nationale energipolitikker.

Lande bør bruge de offentlige serviceforpligtigelser (PSO) for el- og gasforsyning til at fremme energieffektivitet og vedvarende energi, samt forbrugerinformation og udviklingsstøtte.

Endelig er det vigtigt at beskyttelsen af sårbare forbrugerelever op til behovet for dækning af disse forbrugere i "svære tider". Mulighederne for at bringe forbrugere ud af energiknaphed med vedvarende energi bør benyttes og afgifter bør ikke straffe små forbrugere med høje, faste afgifter eller lignende.

En smule historie

Den nuværende "Tredje Energimarkedspakke" blev aftalt den 13. juli 2009 gennem vedtagelsen af reviderede direktiver for elektricitets- og gasmarkeder. Et år tidligere, i juni 2008, havde medlemslandene indgået en bred aftale omkring pakkens indhold, men det tog et år at få detaljerne på plads. Kommissionens forslag til pakken var endda fremsat så tidlig som september 2007. Rationalet bag pakken var at få mere harmoniserede markeder, uafhængige regulatorer og en større separation mellem produktion, fremsendelse og distribution af elektricitet og gas.

Den "Anden Energimarkedspakke" med direktiver for elektricitets- og gasmarkeder blev vedtaget i august 2003. Pakken krævede at elektricitets- og gasmarkeder skulle åbnes så forbrugere kunne vælge udbyder. Forslaget om pakken blev fremsat i 2001 af EU Kommissionen. Det blev suppleret af forordningen om grænseoverskridende handel med gas, som blev forslået som en del af "Energiforsyningsikkerhedspakken" fra december 2003, vedtaget i 2005.

EU's første elektricitets- og gasforordning blev vedtaget i 1996 efter fire års forhandlinger. Forordningen indeholdt to direktiver.

Dette notat er udarbejdet af VedvarendeEnergi's politiske afdeling efter informationer samlet af International Network for Sustainable Energy (INFORSE) med støtte fra Europa-Nævnet for 2014. Læs mere om EU og energi på www.ve.dk og på engelsk på www.inforse.org/europe.